

Lwy. v
68

A 7/10.

2 000

ՄԿՆԻԿԸ

ՎՈՌՎԻԼ 1 ԱՐԱՐ, ՀԵՂ. ԱՐՄԱՆ ԲՈՋՈՒ, ՓՈԽԱԴՐ. Ա. ՎՐՈՅՐ.

ԱՆՁԻՆՔ

ԳԱՅԻԱՆԷ ՍԵՐՈՎԵՍՆ, մատաղահաս աղբի . . Օ. ԱԽԱՇԵԱՆ
ԱՐՏԱՇԷՍ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ, Բաղլեյի փաստաբան Պ. ՎՐՈՅՐ.

ՉԱՅՆԵՐ ԲԵՄԻ ԵՏԵԻՔ.

Անցքը Թիֆլիսումն է պատահում. Սերովբեանի տանը:

(Առաջին անգամ ներկայացած է Արմաիրում դեկտ. 23-ին 1896 թ.)

Дозволено цензурою, Тифлисъ 23-го Января, 1897 г.

29-69

68-98

I

ԳԱՅԻԱՆԷ.

(Չեռագործի զանքիչը բռնած արագ մեկնում է եւ
դրան մօտակայ բազկաքոռի վրայ դնելուց յետոյ փակում է
դուռը). Շուշանի՛կ, Շուշանի՛կ, Կանչի՛ր սպասաւորին, Թա-
կարդը թող լարէ. նայեցէք գաշի՛քը, նախասեւեակը, ամբողջ
տունը տակն ու վրայ արէք, միայն թէ բռնեցէք նրան: (Ինչով
է դունից դուռն եւ նորից արագ վերադառնում): Բայց գլխաւ
բարբար այս դուռը բաց չանէք, լսեցի՞ք . . . Ես աւելի կը հա-
մաձայնիմ յաւիտեանս այստեղ նստել, քան թէ կրկին տես-
նել այդ զգուկի կենդանուն. ես ուղղակի վախիցս կը մեռնեմ:

(նստում է) Երեւակայեցէք թէ ի՞նչ պատահեց զհայրիճումս, մո՛ւկ, մի զգուերի փոքրիկ մուկ, հոտակա՛ր բա՛ն. ճշմարտ որ չուտով բնակարանս պիտի փնտռեմ ինձ համար օգտակարիկի մէջ: Ես պատահանի մօտ հանգիստ նստած աշխատում էի, կորցրի բրդի կծիկը, ծովում եմ վերցնելու, մէկ էլ յանկարծ մի մուկ, մի փոքրիկ զգուերի մուկ, ուղղակի ինձ վերայ է յարձակվում եւ աշխատում չըջաղակաւ ծալքերումը թաղնալ, վեր եմ թռչում, «օգնութիւն» եմ կանչում եւ ինքնաբերաբար վերցնում այս դամբիւղը, նետվում եմ դահլիճի միջով սեղանատուն, հիւրասենեակը եւ այնտեղից էլ ուղղակի այստեղ. (նստեցնում է հայեղուն) Տէ՛ք Սատու՛ած, այս ի՞նչ է իմ կերպարանքը, կատարեալ ի եղազար. մինչդեռ ամեն մի բոսկէ այստեղ կարող է զալ Բագուցի փաստարանս պարոն ձերմակեանը, որ իմ ձեռքը ինքրողներէից մէկն է: Ահա երեք ամիս է արդէն, որ նա ու՛րբակոծում է ինձ իւր նամակներով եւ վերջապէս այսօր միայն վճուցի նրան այստեղ ընդունել. չ'դիտեմ թէ նա ինչպէս կարողացաւ իմ հօրաքրոջն տիկին Շողակաթի համակրանքը գրաւել: Այժմ նա գալիս է այստեղ իբրեւ հօրաքրոջն զործերի հաւատարմատարը, բայց այս խորամանկութիւնը նրան չի յաջողւի. ես նրան ուղղակի վճռական կերպով կասեմ, թէ չեմ կամենում երկրորդ անգամ ամուսնանալ եւ իմ ձեռքն ու ոտքն կաշկանդել. ո՛չ, ես կատարեալ ազատութիւն եմ ցանկանում: Բայց ինչպէ՞ս նրան ընդունեմ՝ երբ նա այդ անպիտան անասունը բռնելուց առաջ գայ:

Բեմի ետեւից ձայն.

Տիկին, տիկին:

Պայիսն.

Ի՞նչ, բռնե՞ց:

Բեմի ետեւից ձայն.

Ո՛չ, մի ինչ որ պարոն է:

Պայիսն.

Նա՞ բռնեց:

Բեմի ետեւից ձայն.

Ո՛չ, տիկին, մի ինչ որ պարոն կամենում է ձեզ տեսնել: Պայիսն.

(Առանձին) Այդ էր պակաս: (բարձր) Երեւի այդ պարոնը...

Բեմի ետեւից ձայն.

Ահա նրա այցեատմը (շալում է դրան բանալին դարձնելու ձայնը):

Պայիսն.

Ո՛չ, Գրիգոր. մի՛ բաց անիր, ի՛նչ սէր Աստուծոյ. մի՛ բաց անիր, այցեատմը ձեզքի միջով տուր... (վերցնում է այցե-տմը) Նէնց նա ինքն է. ինչպէ՛ս անեմ, անկարելի է նքան չընդունել. մեր այս ցրտան rendez-vous-ն ես ինքս նշանակեցի, չէ՞ որ նա զրա համար յատկապէս Բագուից եկաւ: Եւ վերջապէս տղամարդու ներկայութիւնը կը հանգստացնէ ինձ եւ մոռացնիկ կը տայ ինչ զգուերի անասունի դոյուլիւնը... Ա՛հ, հիմաւրի միաք (նստեցնում է դրան) Գրիգոր, ասա այդ պարոնին, որ այս զրան բանալին փչացած է եւ թէ արդէն ուղարկել էք փակամազործ կանչելու, հարցրէք նրան, թէ աբդիօք չի՞ կամենայ պարտէզով անցնել եւ պատահանից այստեղ մտնել. եթէ համաձայնուի, ահա՛ ժամանակը պատահանին մօտեցրէք պարտէզի փոքրիկ սանդուխքը. հասկացա՞ք. գնացէ՛ք:

Բեմի ետեւից ձայն.

Շատ բարի:

Պայիսն.

Այժմ ես ապահով եմ, որ պարոն ձերմակեանի հետ միա-սին մուկը ներս չի մտնի. (նստեցնում է հայեղուն) Բայց եւ այնպէս պէտք է զրուիս յարգարել... չեմ կասկածում, որ նա բնդունի իմ առաջարկութիւնը եւ ներկայանայ ինձ այնպէս՝ ինչպէս Բովէօն Զիւլիէտալիօս... երեւակայում եմ, թէ նա որքա՛ն գո՛հ է եւ երջանիկ (նստեցնում է պատահանին) ահա նա գալիս է մեծ ծառուղու միջով... հըմ, հըմ... բաւականին գեղեցիկ է... եւ կարծեմ մտազբաղ... անշուշտ այս ճամ-

բորողութիւնը նրան անորոշելի չէ: Աստուած իմ ի՜նչ պար-
մանքով նա զիտում է սանդուխքը... հա՛, հա՛, հա՛,
(պատահանից հեռանում է) երևի շատ քաջերից չէ. հօրա-
քոյրս զրել էր ինձ, թէ նա ազնիւ, դարդացած, կրթուած մարդ
է, մի փոքր էլ տարօրինակ, բայց վնաս չունէ, եւ եթէ ես
երկրորդ անգամ ամուսնանալ կամենայի, շատ կարելի էր...
բայց այս ի՜նչ մտքեր են. ես կամենում եմ ազատ լինել եւ
այդպէս էլ նրան կը յայտնեմ. (պատահանին մօտենալով) ներե-
ցէ՛ք, պարոն ձերմական...

ձերմականը բնօրինակից.

Ազնուծէ՛ր տ. Գայիանէ, ես ձեր ոչ մի ներողութիւնը
չեմ ընդունիւ եւ այստեղ ի՜նչ ներողութիւն կարող է լինել,
ընդհակառակը, ես այժմ ինձ երջանիկ եմ զգում, ես բազմա-
ւոր եմ որ, որ... (Գրիգորին) սանդուխքը պիտի պահէ՛ր, ի՜նչ
ամու՛ր է, լա՛ւ, շնորհակալ եմ (Գայիանէին) եւ բազմաւոր եմ
որ այս ճանապարհով եմ գալիս ձեզ մօտ, սիրոյ ճանապարհով,
բայց վախենում եմ որ չլինի թէ...

Գայիանէ.

(Չեմք ձերմականին տալով) Ահա ձեզ իմ ձեռքը, յու-
սով եմ որ կը համաձայնէք իմ օգնութիւնը ընդունելու:

ձերմական.

Ձեր խօսքերը յուսոյ ճառագայթներ են ինձ համար:
(քոնու՛մ է ձեռքից եւ պատահանից ներս քոչում)

II

ԳՍԳԻՍՆԷ ԵՒ ՁԵՐՄԱԿԱՆ.

ձերմական.

(Հովանեցով) Շնորհակալ եմ ձեզանից. (Խոնարհելով)
Տ. Գայիանէ՛.

Գայիանէ.

(Նոյնպէս) Պ. ձերմական.

ձերմական.

Նախ եւ առաջ թող տէ՛ք ինձ շնորհակալ լինել ձեզա-
նից աշակերտի սիրալիր եւ տարօրինակ ընդունելութեան համար:

Գայիանէ.

Ես չեմ գիտէր եւ, բայց ի՜նչ արած, յանցանքը իմը չէ.
յանցաւորը այդ զգուշի անասունն է... (Յիշելով) այսինքն
ուզում էի ասել այդ փականագործը, որ այսպէս ուշանում է.
զիտենալով որ դուք գործի համար էք գալիս եւ հետեւ տե-
ղից, վճուրի ճանապարհը ցոյց տալ Ձեզ...

ձերմական.

Ճանապարհ դէպի արքայութիւն. ո՛հ, հիմալի է...
(եղեւր սրբում է): Ես եւս եւս եւս...

Գայիանէ.

Դուք յոգնա՛ծ էք, կարծեմ...

ձերմական.

Ոչ ի՜նչ. ես արքայութեան մէջն եմ, եւ այդ ամեն նե-
ղութեան վարձատրութիւնն է:

Գայիանէ.

Դուք շատ սիրալիր էք, նստեցէ՛ք, ինդրեմ, հօրաքրոջս
մօտի՛ցն էք գալիս. ինչպէ՞ս է նա, ես նրան չեմ տեսնում.
Եւ ո՛րքան ժամանակ է չեմ տեսել, սիրելի՛ ձերքուրիկս,
միշտ նախազուշացնող, բա՛րի, սիրո՛ղ...

ձերմական.

Եւ եթէ չեմ սխալում, հօրաքրոջ բոլոր բարեմասնու-
թիւնները անցան իւր եղբոր ազգական:

Գայիանէ.

Ո՛հ. ես արժանի չեմ այդպիսի գովասանքի, մանաւանդ
որ արկիւնը ոչ թէ իմ, այլ հանգուցեալ ամուսնոյս հօրա-
քոյրն է:

ձերմական.

Ա՛հ, ներեցէ՛ք. այս, այս, յիշում եմ, ձեր ազնիւ ամու-
սինը, Յովհաննէսը ասել էր ինձ այդ մասին:

Պայիանէ.

Դուք ճանաչո՞ւմ էիք ամուսնուս:

Ճեմակեան.

Այո՛, ճանաչում էի, խեղճը, մենք միասին ենք սովորել, յետոյ ես հայրենիքս գնացի, Բագու. եւ մենք շատ սակաւ էինք տեսակցում, հեռաւորութիւնը գլխաւորաբար, իմ՝ զրազմունքներս, գործերս . . . ա՛հ դուք չէք կարող երեւակայել թէ որքա՛ն գործ ունիմ . . .

Պայիանէ.

Յիբաւի՞ր:

Ճեմակեան.

Սարսափե՛լի, սարսափե՛լի. մենք, փաստաբաններս շատ ենք աշխատում, իսկ իմ մասնագիտութիւնս . . .

Պայիանէ.

Իսկ ձեր մասնագիտութիւնը . . .

Ճեմակեան.

Ամուսնալուծական խնդիրներն են, իմ գործունէութեանս միջոցին 46 ամուսնալուծական դատեր եմ ունեցել:

Պայիանէ.

Իսկ տարել է՞ք՝

Ճեմակեան.

47, սրանցից մէկը կրկնակնութեան մասին էր. ա՛հ ո. Պայիանէ, սա մի զարմանալի, հետաքրքիր գործ էր. իմ պաշտպանակաւ 166-րորդ յօդուածի համաձայն պէտք է դատաւարուէր եւ ես գործը արդէն տանուէի տալիս, յանկարծ զլիսումս մի դեղեցիկ խորհուրդ է ծագում. «պարոնայք դատաւորնե՛ր—գոչեցի ես—ինչպէ՛ս, դուք կամենում էք դատաւարուել մի խելագարի, այո՛, մի խելագարի, կա՞յ արդեօք անողջ դատողութեամբ մի մարդ, որ ինչ կ'ընէ թողնելուց յետոյ՝ կամենար մէկ ուրիշը գտնել, պարոնայք դատաւորներ, մի՞թէ ձեզանից մէկը այլի մնալու բաղաւորութիւնը ունենալով, այսինքն ներեցէ՛ք. զժբաղդութիւնը ուզում էի ասել,

կրկին անգամ կամենար ընտանեկան կեանքի քաղցրութիւնը վայելել. դուք լռո՞ւմ էք, իսկ այդ մարդը հերիք չհամարելով ինք ունեցած կինը ուզում է աննկեւ միւսը, ունի մի գութան՝ կամենում է մէկ ուրիշն էլ ունենալ. մի՞թէ այս մօտէ բանականութեան, մի՞թէ մեզանից մէկը այսպիսի բան կարող է անել: Ո՛չ, պարոնայք դատաւորներ, նա խելագար է, եւ դուք իրաւունք չունէ՛ք նրան դատաւարտելու» . . . եւ գործը տարայ.—դուք ի՞նչ էք ասում սրան:

Պայիանէ.

Ես կասեմ թէ դուք բաւականին տարօրինակ հայեացք ունիք ամուսնութեան մասին:

Ճեմակեան.

Տ. Պայիանէ, լսեցէ՛ք ինձ, անշուշտ ձեզ յայտնի է, որ ճանապարհորդները ի՛նչ տեղ էլ որ լինեն, ի՛նչ որ էլ տեսնեն օտար երկրներում, ինչով էլ որ զրաւեն, ամէն բանից աւելի դարձեալ իրանց հայրենիքի մասին են մտածում. այնպէս էլ ես. ուրիշների կապերը լուծելով այն եզրակացութեան հասայ, թէ միայն ընտանեկան կեանքի մէջ մարդս կարող է երջանկութիւն գտնել, թէպէտ եւ դուք այդ բանը գիտէք: Ահա Յ ամիս է արդէն, որ ես աշխատում եմ ձեր համակրութիւնը գրաւել, ես ձեզ սիրում եմ բուն, բոցավառ եւ իմ հայրենիքի բարձր ջերմութեամբ, այրուող նաւթահորերի ահագին բոցերով . . .

Պայիանէ.

Սպասեցէ՛ք, սպասեցէ՛ք, դուք ինձ վախեցնում էք, ստացէ՛ք. մի՞թէ բոլոր Բագուցիները այսպէս ջերմ կերպով են արտայայտում իրանց սէրը:

Ճեմակեան.

Բոլո՛րը. մենք Բագուցիքս ուղղակի մեր նպատակին դիմողներ ենք, եւ ո՛չ մի արգելք չէ կարող մեզ կանգնեցնել, ո՛չ ծովի ալիքները, ոչ փոթորկի մռնչիւնը, ոչ անանցանելի անտառները, ոչ անդունդները, ո՛չ վայրենի գազանները, ո՛չ . . .

Պայիանէ.

Բաւական է, բաւական է, տեսնում եմ որ դուք այնպէս պերճախօսութեամբ խոստում եք ձեր սէրը, ինչպէս եւ խօսում եք զատարանում, բայց միեւնոյն է, ես հաստատապէս վճռել եմ երկրորդ անգամ չ'ամուսնանալ:

Ճերմակեան.

Երբէ՞ք:

Պայիանէ.

Երբէ՞ք:

Ճերմակեան.

Այնպէս խօսեալ, դուք ինձ դուռն եք ցոյց տալիս... չառ-բարի, պատիւ ունիմ ողջունելու... (դիմելով ե դիմելով պատուհանը):

Պայիանէ.

(Դրան ակամայից դիմելով) Կայէ՞ք, պարոն Ճերմակեան, կարծեմ թէ մէկը դուք ճանկոտում է:

Ճերմակեան.

Անշուշտ փականագործն է (պատուհանից հեռանալով ե) չառ ուրախ եմ եւ բացարձակ յայտնում եմ, որ կամենում եմ աւելի շուտ այս ճամբով (դուռը ցոյց տալով) դնալ՝ քան թէ միւս:

Պայիանէ.

(Վրդոված) Սպասեցէ՛ք, սպասեցէ՛ք, կարծեմ այս ինչ որ ուրիշ բան է. (ստանձին) դուք եւ այդ զգուշի մօտին է:

Ճերմակեան.

Կայէ՛ք, ես կը նայեմ (կամենում ե դրան մօտենալ):

Պայիանէ.

(Չանգալի պարանից բռնելով) Ո՛հ, ես կը զանգահարեմ (զանգահարում ե. կողմ) եւ չեմ կարող նրան թողնել, հարկաւոր գէպքում նա ինձ կը պաշտպանէ. (նրան) նստեցէ՛ք, նստեցէ՛ք ինչպէս, պարոն Ճերմակեան:

Ճերմակեան.

(Ստանձին) Ի՞նչ պատահեց... (բարձր) Տ. Պայիանէ՛, ի՞նչ եղա՞ք, դուք վրդովա՞ծ եք:

Պայիանէ.

Ե՛ս... ի՞նչ.— ոչինչ.

Ճերմակեան.

Դուք ե մի որ եւ է անսպասելի հանդամանք... չեմ կամենում խանդարել... թէ եւ իմ դնալու ճանապարհը այնքան էլ... (պատուհանին մօտենալով ե) այս էլ ուրիշ փորձութիւն, անսպասելի է ինչ...

Պայիանէ.

(Ստանձին) Աւելի լաւ. (նրան) տեսնում ե՞ք, որ իմ գերին էք, նստեցէ՛ք եւ համբերութիւն ունեցէ՛ք. (դրան ակամայից դիմելով) լսում եմ, նա անշուշտ ճանկոտում է եւ ծառաներիցն էլ ոչ ոք չկայ, (զանգահարելիս պարանը կտրւում ե) ահա՛ այս էր պակաս:

Ճերմակեան.

Բայց դուք ի՞նչ անե՞ք, դուք հիւանդ եք:

Պայիանէ.

Ընդհակառակը, ես առողջ եմ՝ որպէս երբէք չեմ եղած:

Բեմի ետեւից ձայն.

Դուք զանգահարեցի՞ք, տիկին:

Պայիանէ.

Չանդի լարը կտրեց եւ մարդ չ'կայ, իրացել է՞ք, ի՞նչ է, չը՛, պրծա՞ք:

Բեմի ետեւից ձայն.

Այո՛, մեր կատուն բազմոցի տակից բռնեց ու քաշուկաւ փախաւ, մինչեւ հիմի էլ այնտեղ նստած է:

Պայիանէ.

(Արագ դուռը բանալով) Այս ի՞նչ յիմարութիւն է, ինչո՞ւ այս բանը խելոյն ինձ չէք յայտնում (Ճերմակեանին) ներեցէ՛ք (գնում ե):

III

ՃԵՐԲԱԿԵԱՆ (առանձին)

Այս ի՞նչ է նշանակում. ինչո՞ւ գնաց, գուցէ նա կարծում է, թէ իւր բացակայութեան միջոցին եւ կարող եմ կարան վրայի կատուով զմայլել. իսկ այս դուռն էլ չէ կարելի եղել բաց անել եւ թէ ուղարկել են փականագործ կանչելու. իսկ ա՛յժմ... զարմանալի է, չաօ զարմանալի... ինձ ստիպեցին պատուհանից մտնել, մտածեցի դուրս գալ՝ սանդուխքը չ'կայ, իսկ դռնիցը անկարելի է, փականքն է կոտրած. փականագործ, կատու... ոչի՛նչ չեմ հասկանում...

IV

ՃԵՐԲԱԿԵԱՆ ԵՒ ԳԱՅԻԱՆԷ.

Գայիանէ.

(Բեւի ետելից) Ա՛հ, Շուշա՛ն, ես ձեզ ասում եմ, որ կատուն ոչ թէ մուկն է բռնել, այլ բրդի կծիկը, բայց եւ այնպէս դարձեալ կը նայեմ ձեռագործիս գամբիւղում (մտնում եւ եւ դուռը փակում) ներեցէք, ես ձեզ միայնակ թողեցի. բայց մի կարեւոր գործ...

Ճերմակեան.

(Առանձին) Գիւտեմ, կատուն կարան վերայ է... (նրան) եւ միայն ձեր վերադարձին էի սպասում, որպէս զի ձեզ իմ հրաժեշտ տալու պատիւը ունենամ (կրակնում ե դեպի դուռը գնաց):

Գայիանէ.

(Արագ) 'ի սէր Աստուծոյ, դուր մի բաց անէ՛ք:

Ճերմակեան.

Ինչո՞ւ

Գայիանէ.

Խնդրեմ այստեղ կացէ՛ք. ես չաօ հետաքրքիր բան ունիմ ձեզ խօսելու, խնդրում եմ, գոնէ մի փոքր մնացէ՛ք:

ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ.

Նստել կարելի՞ է:

Գայիանէ.

Ա՛հ, այո՛, խնդրեմ նստեցէ՛ք. (նստում եւ եւ ձեռագործի զանրիւղը վերցնում) դուք կարծեմ ինչ որ ասացիք վայրենի զազանների մասին, այնպէս չէ՞, ասացէ՛ք, միթէ՞ դուք երբ եւ իցէ հանդիպել էք վայրենի զազանների. (հաւնում ե կծիկները) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7...

Ճերմակեան.

Այո՛, տ. Գայիանէ, իսկապէս մի անգամ ես...

Գայիանէ.

Օ՛հ, պատմեցէք խնդրեմ, պատմեցէք (շարունակում ե կծիկները ջոկելով):

Ճերմակեան.

Մեծաւ հաճութեամբ, այդ զէպքը Բագուում պատահեց...

Գայիանէ.

Բագուում. ա՛հ Աստուծոյ իմ, բայց մի՞թէ Բագուում վայրենի զազաններ կան:

Ճերմակեան.

Այո՛, բայց ոչ թէ ազատ, այլ երկաթեայ վանդակներում, այո՛, Բագուում պատահեցաւ այս զէպքը. մի անգամ այնտեղ մի զազանանոց բերին, ուր շատերն էլն այցելում, այնտեղ կային աղբւծներ, վագրեր, գայլեր, փղեր եւ այլն, մի անգամ երբ բաւականին մեծ բազմութիւն էր հաւաքւած եւ հետաքրքրութեամբ նայում էին թէ անազին բօան ինչպէս լափում է փոքրիկ զառնուկը. մէկ էլ յանկարծ իմ ետեւից լըսվում է մի սոսկալի մանչիւն, նայում եմ եւ տեսնում անազին աղբւծը, որը չ'գիտեմ ինչպէս, փախելով իւր վանդակը, ինձանից տաս քայլ հեռու կանգնած էր. հասարակութիւնը սոսկումով վազում էր զէպի դուռը, աղմուկ, ճնշում, հառաչանքներ... զարհուրանքը տիրել էր բոլորին. ես միայն չկորցնելով արիւթ թիւնս եւ ձեռքումս էլ բացի այս հովանոցից ոչինչ չունենա-

լով, ահադի գաղանի հետ երես առ երես կանգնեցայ, եւ մէկ էլ յանկարծ . . .

Գայիանէ.

(Մեծ հետաքրքրութեամբ շեշտիւ, յանկարծ ձգուել ե զամբիւղը, որի միջից մուկն ե քոչուել) ահ, ահա՛ նա՛ (ուշաքափուել ե) նա է . . .

Ճերմակեան.

Ո՞վ, առի՞ծը (հոխանցը ձեռքիս պաշտպանողական ձեռով կանգնուել ե. յետոյ նրան ուշաքափի տեսնելով) Աստուած իմ, նա իրան վատ է զգում, իմ պատմութիւնը նրա վրայ այնպէս ազդեց որ . . . ա. Գայիանէ՛, ա. Գայիանէ՛, ուշքի եկէ՛ք, (նրա վրայ նայելով) նա անշարժ է, ինչպէ՛ս օգնեմ. Զո՛ւր . . . սպի՛րտ . . . (դունից դուրս ե վազուել):

V

ԳԱՅԻԱՆԷ (առանձին)

(Ուշի գաղով) Ի՛նչ պատահեց ինձ . . . ահ, յիշում եմ, պարսն ձերմակեան, նա այստեղ չէ, իսկ այդ զգեցի մուկը դարձեալ կարող է զգեստիւ մէջ լինել . . . (ձգուել ե եւ շրջազգեստը հաւաքելով քափի ե տալիս եւ փախչուել քեմի միւս կողմը) ահա՛ նա, ահա՛, տեսնում եմ, չարժիւմ է, ահ, (վազուել ե պատուհանի մօտ, եւ արոտի վրայ քարձրանուել) այստեղ եւ ապահով եմ:

VI

ԳԱՅԻԱՆԷ ԵՒ ՃԵՐՄԱԿԵԱՆ.

Ճերմակեան.

(Զուրը ձեռքիս արագ մտնուել ե) ահա՛ Զուր. (Գայիանէն քաղկարոտի վրայ ե քարձրանուել) նա խելագարուել է:

Գայիանէ.

Պ. Ճերմակեան:

Ճերմակեան.

Տ. Գայիանէ՛:

Գայիանէ.

Դուք քաջ էք, այնպէս չէ՛:

Ճերմակեան.

Անտարակոյտ. բայց . . . (խորհուլ տեսնելի վերայ ե դնուել ջուրը եւ վերցնուել ե հովանոցը):

Գայիանէ.

Դուք վայրենի գաղանների հետ էք կուել, նշանակում է ոչ մի իրանից չէ՛ք վախենայ . . .

Ճերմակեան.

Այո՛, ոչնչից, (առանձին) ինչո՞ւ } նա բազկաթոռի վրայ է քարձրացել:

Գայիանէ.

Ազատեցէ՛ք ինձ, ՚ի սէր Աստուծոյ, եւ կին եմ, տկար արարած, զգալով վախիւ ու զգեստիւ չեմ կարող գիտանալ, սպանեցէ՛ք, սպանեցէ՛ք . . .

Ճերմակեան.

Ո՞ւր:

Գայիանէ.

Բրդի կծիկը կատուն բռնեց տարու:

Ճերմակեան.

Կատուն. (մեկուսի) վախից խելքը կորցրել է:

Գայիանէ.

Եւ նրան բազկաթոռի տակ տեսաք:

Ճերմակեան.

Բազկաթոռի տակ ոչինչ չեմ տեսնում:

Գայիանէ.

Այնտե՛ղ, այնտե՛ղ է նա:

ձերմակեան.

Բայց ո՞վ, ո՞վ:

Պայիանէ.

Մուկը:

ձերմակեան.

(Ճշարով) Մուկ. ա՛հ, (վագում է եւ քոչում պատուհանի մօտ ուրիշ բազկաքոռի վերայ) Տ. Պայիանէ, ես ամէն բանի պատրաստ եմ, հրամայեցէք ինձ բռնել կոկորդիլոսը, խեղդել վագրը, միայն ի սէր Աստուծոյ, ինձ ցոյց մի՛ տուք այդ սարսափելի անասունը, որ ինձ զարհուրեցնում է. մի՛ ցուցնէք ինձ մուկը, կանչեցէ՛ք ծառաներին. դէ՛, կանչեցէ՛ք:

Պայիանէ.

Այդ անօգուտ է, ծառաները տան միւս ծայրումն են, ինձ չեն լսի, գնացէք մի ուրիշին կանչեցէք:

ձերմակեան.

Աշխարհն ինձ ընծայէք, տեղիցս չեմ շարժւի, ես անդա՛մարդ եմ:

Պայիանէ.

Բայց եւ այդպէս մենք չենք կարող այս յիշար եւ ծի՛ծաղաշարժ դուրսեան մէջ մնալ:

ձերմակեան.

(Աջիով մուկն է փնտրում):

Պայիանէ.

Տեսնո՞ւմ էք:

ձերմակեան.

Ոչինչ չեմ տեսնում, բայց ո՞րտեղից եկաւ...

Պայիանէ.

Իմ ձեռագործի զամբիւղից ցատկեց, ա՛հ, կարծեմ չարժւում է:

ձերմակեան.

(Կամենալով մի ոտը յասակի վրայ դնել, կրկին արոտի վրայ է բարձրացնում.) ո՞ւր է, ո՞ւր է ի սէր Աստուծոյ, ա՛հ ինչպէս (տանջում է ինձ այս մարմնամարդութիւնը (շիշից ջուր է խմում):

Պայիանէ.

Պ. ձերմակեան, դուք ասացիք, թէ սիրում էք ինձ, խնդրում էք իմ ձեռքը, ես համաձայն եմ, միայն թէ ազատեցէք ինձ այս անկալի անասունից:

ձերմակեան.

Տ. Պայիանէ, հաւատացէք ինձ, որ ես հիացած եմ, բաղձաւոր, ես պատրաստ եմ... բայց ինքս ինձ լաւ եմ ճանաչում, եթէ միշտ անգամ միան ցիւղիւմ, իսկոյն կը մեռնեմ, իսկ եթէ ես մեռնեմ, միեւնոյն է, չեմ կարող ձեզ հետ ամուսնանալ:

Պայիանէ.

Ա՛հ, այս ի՞նչ յուսահատութիւն է, բայց վերջապէս պէ՞տք է մի բան անել թէ ո՛չ, եթէ մի կերպ դուք բաց անէիք, կարող էին մեզ լսել:

ձերմակեան.

Հիանալի միտք, փորձեմ հովանոցով անանձի, (երկար ջանքերից յետոյ դուռը հոխակոցով բաց է անում):

Պայիանէ.

Բռալօ՛, (կեցցէ՛ք) հիմա նրան վախեցնենք, (զցում է քաշկիկակր):

ձերմակեան.

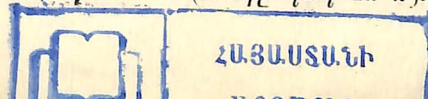
Գեաթնը մտածը չէ վախենում, այժմ հերթը իմն է (հոփանցը բաց ու խռի է անում) չէ՛, քէ՛...

Պայիանէ.

Չէ՛ վախենում. (ծափ է զարնում):

ձերմակեան.

Ապասեցէք, մի հանձարեղ խորհուրդ (կատուի նմանեցնելով) միա՛ւ, միա՛ւ, միա՛ւ... (մուկը վագում է):

Պայիանէ.

Գնա՛ց, գնա՛ց, շո՛ւտ գա՛ւոր փակեցէ՛ք:

Ճերմակեան.

(Դուռը փակելով) Ֆիւֆօնը հաստատում է, թէ բնազդովը երբէք չէ խարում անասուններին, իսկ այս մուկը ինձ կատու կարծեց. օ՛, բնագիտութեան համար սա մի կարեւոր գիւտ է: (ձեռքը Պայիանէին մէկնելով):

Պայիանէ.

Վերջապէս, եթէ այս երկար շարունակէր ես կը խելադարւէի. բայց Աստուած իմ, դուք ի՛նչ թիւր կարծիք կազմեցիք թէ իմ, եւ թէ իմ քաջութեան մասին:

Ճերմակեան.

Ի՛նչ ասեմ ձեզ, ես մինչեւ անգամ ՚ի նկատի ունենալով այնպիսի մի սարգեւ, ինչպէս ձեր ձեռքն է, չկարողացայ իմ զգուանքս...

Պայիանէ.

Ա՛հ, այլ եւս չխօսենք այդ բանի մասին. ամէն ինչ վերջացած է եւ անշուշտ մեր փոխադարձ բաղդաւորութեան օգտին:

Ճերմակեան.

Խոստովանւում եմ, որ ես յանցաւոր եմ, բայց ամենքից աւելի ինձ այն է վրդովեցնում, որ դուք ինձ վախկոտ պիտի կարծէք:

Պայիանէ.

Օ՛, անհոգ եղէք, գիտեմ որ դուք քաջ էք, մինչեւ անգամ գործով կարող էք այդ ազդեցութեանը...

Ճերմակեան.

Ինչպէ՛ս. հրամայեցէ՛ք, եւ ձեզ աշխիւ խօսք եմ տալիս, որ ես ձեր բոլոր ցանկեղծութիւնները կը կատարեմ:

Պայիանէ.

Խօսք էք տալի՞ս, լա՛ւ, բարեհաճեցէ՛ք այն ճամբով գնալ՝ ինչով որ եկաք, այսինքն պատուհանից, ես վախենում եմ որ եթէ դուք դուրս ելնէք՝ այդ զգուշի մուկը դարձեալ կգալ այստեղ:

Ճերմակեան.

Ուրեմն դարձեալ պէտք է պատուհանից գնա՛յ, բայց գիտէ՛ք, որ մինչեւ անգամ տանգուլսը չ'կայ:

Պայիանէ.

Գիտե՛մ:

Ճերմակեան.

Գիտէ՛ք, շատ լաւ, (պատահականիւ եւ մօտեւոր եւ աջով շախուր եւ բարձրաբիւր, յետոյ արագ վազում եւ դիպի պատահանը իբր թէ ցատկաւ հարկաւ եւ կանգնում): Ներեցէք տ. Պայիանէ, արդեօք մի ազատ սենեակ չունէ՞ք, որտեղ կարելի լինէր մահճակալ գնել:

Պայիանէ.

Այո՛, կա՛յ, բայց ինչո՞ւ էք հարցնում:

Ճերմակեան.

Կա՛յ, հիմա՛յի, հաւատացած եմ որ ձեռքս կամ ոտքս պիտի կոտրեմ. դրա համար էլ հիմիդեց խնդրում եմ ձեզ մի, կամ մի ամբառ կէս հիւրընկալել ինձ:

Պայիանէ.

Ամիս ու կէս:

Ճերմակեան.

Նայելով հանգամանքներին, գուցէ եւ երկու, այսպէս ուրեմն. սենեակը պատրաստեցէք եւ բժիշկ կանչեցէ՛ք. (կարեւոր եւ պատահականից ցատկով):

Պայիանէ.

(Նոյն խաղը) Բայց հարկաւոր չէ՛, հարկաւոր չէ՛:

Ճերմակեան.

Եթէ մինչեւ անգամ դուք ինձ ծնկաչօք էլ աղաչէք, մի եւնայն է, ոչ ո՛ք, եւ ո՛չ մի բան չէ կարող դրժել տալ ինձ իմ տաճ խօսքիս, սենեակը պատրաստեցէք, շատ չէ՛, երկու ամսուայ համար (կանկեւոր եւ ցատկով):

Պայիանէ.

Կայցէ՛ք, ձեր խօսքը եւ ձեզ եմ վերադարձնում:

Ճերմակեան.

Ձեմ ընդունի՛ր, միայն կիներ կարող է իւր ամուսնուն ստի-
պել, որ նա դրժէ իւր արած ազնիւ խօսքը. դուք մերժեցի՞ք
ինձ, դուք իմ կինս չպէ՛տքէ լինէ՛ք, ուրեմն մնա՛ք բարեաւ...
(կամենում ե ցտկել):

Պայիանէ.

(Առանձին) Բռնւեցա՛յ. (նրան) եթէ այդ միակ միջոցը
կարող է ձեզ յետ կանգնեցնել, այն ժամանակ... (մեկնում ե
ձեռք):

Ճերմակեան.

Դուք համաձա՞ն էք. ո՛հ բաղդաւորութեանս...

Բեմի ետեւից ձայն.

Տիկի՛ն. մուկը բռնւեց:

Պայիանէ.

(Ձեռքը ձերմակեանին տալով) Ա՛հ, կարծեմ միեւնոյն
ժամանակ երկու միջոց բռնւեցան...

Ճերմակեան.

(Ձեռքը համբուրելով) Եսկ ի՛նչ կը հրամայէք ձեզ ըն-
ծայել հարսանիքի օրը...

Պայիանէ.

Մի մկան թակարդ...:

Վ. Ե. Չ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0596560

